

Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π) και Περιβάλλον

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής
συνιστώσας

Κύρια σημεία

- Περιγραφή
- (Διαρθρωτικά Ταμεία)
- (Συντονισμός Πόρων)
- Παρούσα Κατάσταση της ΚΑΠ στην Ελλάδα

Ενισχύσεις στην παραγωγή (1)

Πέτυχε αλλά

- Πλεονάσματα
- Ακριβή πολιτική (χρεωκοπία) 1984
- Εξαγωγικές επιδοτήσεις – δασμοί στις εισαγωγές τρομερό πρόβλημα στις εξωτερικές σχέσεις.
- Στροφή στην κοινή γνώμη

Ενισχύσεις στην παραγωγή (2)

Εντός της γεωργίας

- Στρεβλώσεις
- Ένταση των ανισοτήτων

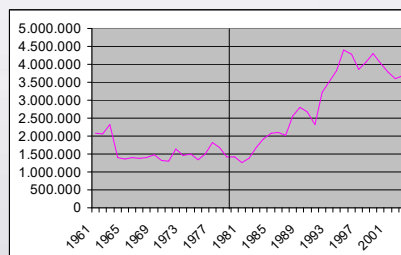
Περιβάλλον

- Εντατικοποίηση
 - Αύξηση εισροών
 - Περισσότερες εκτάσεις
 - Ομογενοποίηση – μονοκαλλιέργειες

Ενισχύσεις στην παραγωγή (3)

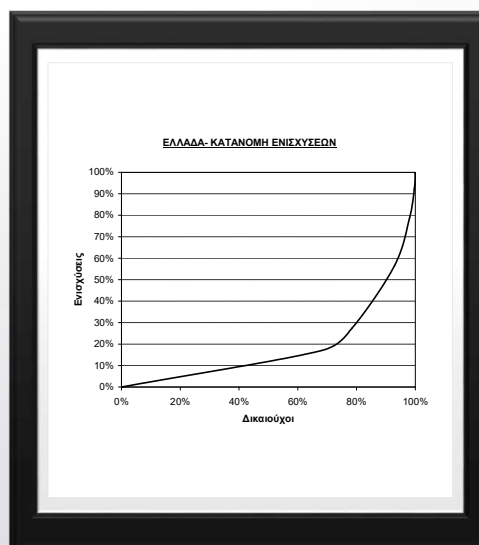
Παραδείγματα από
Ελλάδα

- Βαμβάκι
- Κτηνοτροφία
- Σκληρό - μαλακό
σιτάρι

Ενισχύσεις στην παραγωγή (4)

- Παραδείγματα από
την Ελλάδα

Διαρθρωτικά Συντονισμός Πόρων

- Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
- Νέα προσέγγιση
 - Συγκέντρωση σε στόχους
 - Ανάλογα με ειδικά προβλήματα της περιοχής
- Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης
 - 1988 – 1993, 1994-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014-2020,.....

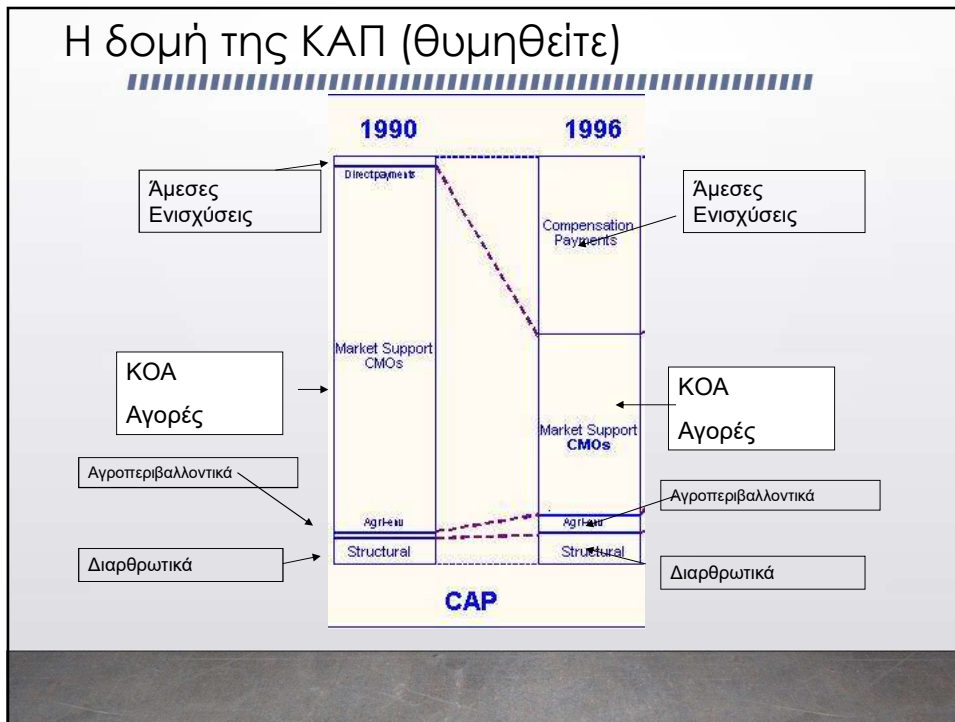

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία

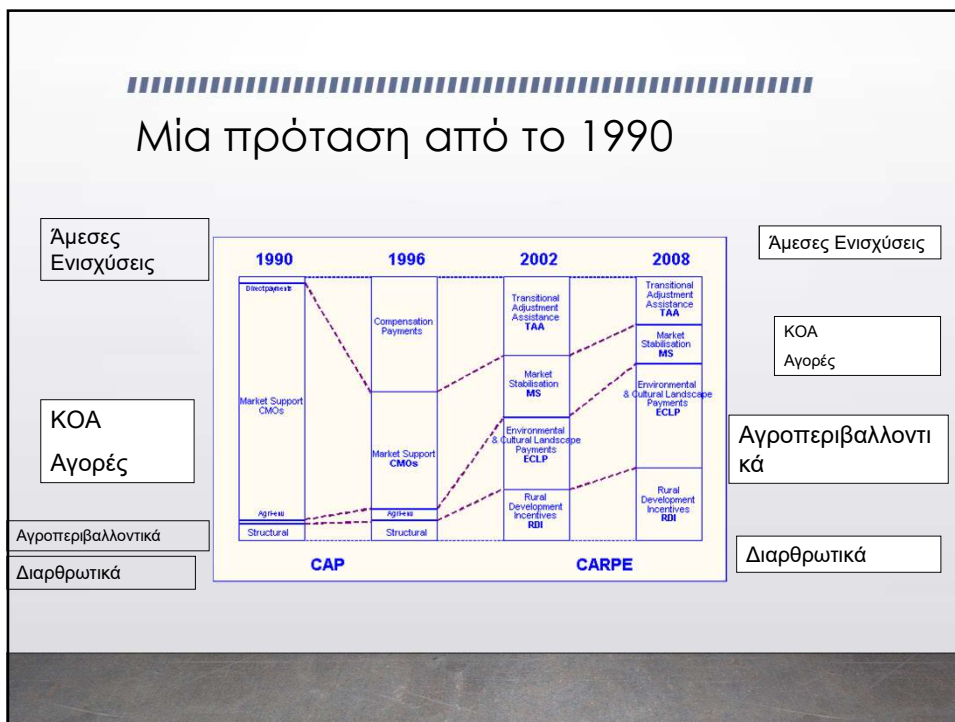
- ΕΓΤΠΕ τομέας Προσανατολισμού (Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης)
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

- Ταμείο Συνοχής

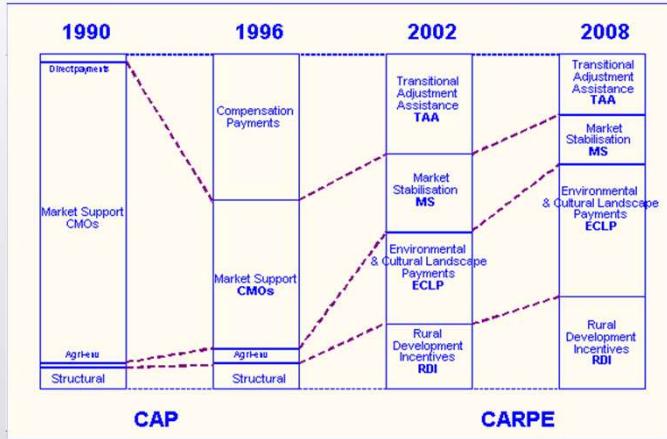
Η δομή της ΚΑΠ (Θυμηθείτε)

Μια πρόταση από το 1990

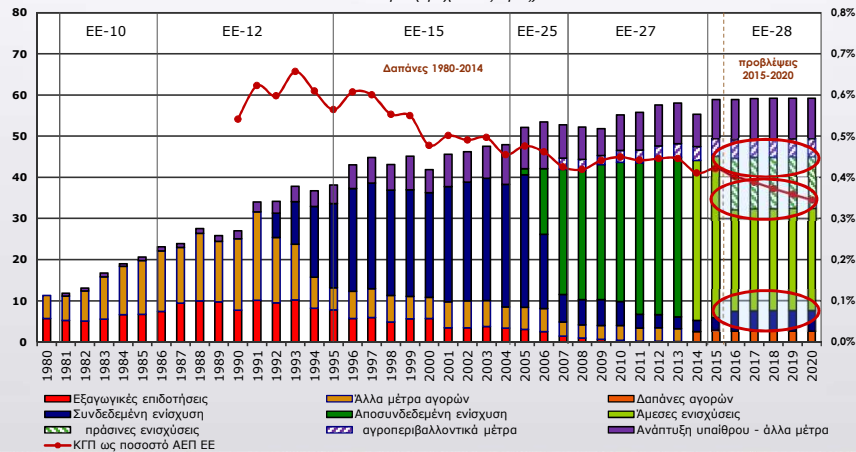
Δηλαδή η πορεία

12

Η πορεία αλλαγών και δαπανών ΚΓΠ - 1980-2020 Παρουσίαση Τάσου Χανιώτη

δισ. ευρώ (τρέχουσες τιμές)

Source: DG AGRI

ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

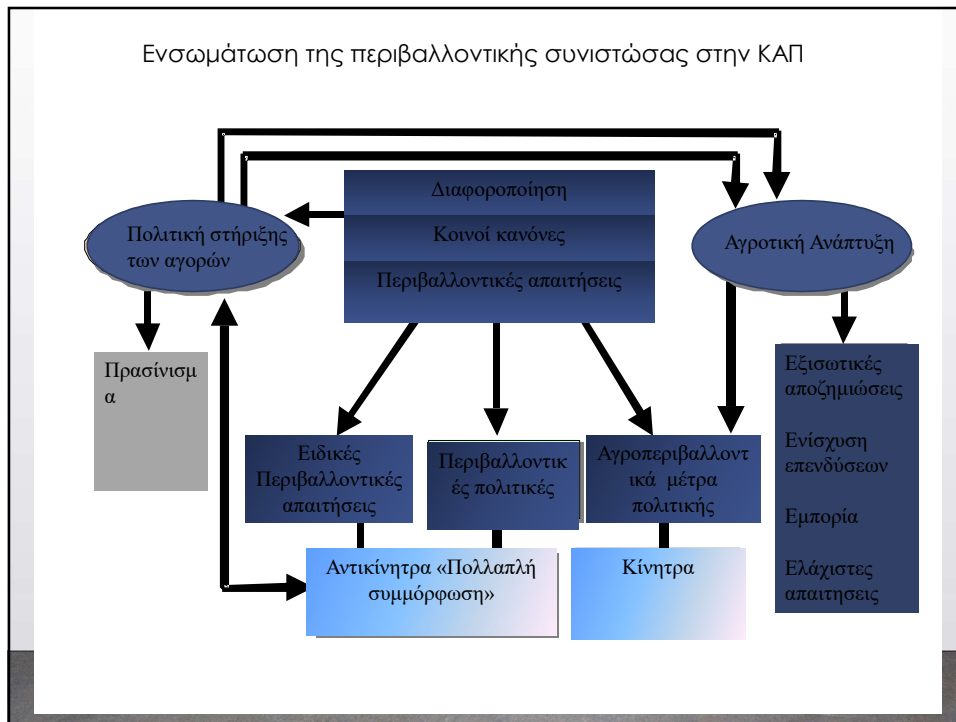
Το μοντέλο των **«επιπτώσεων»** (π.χ.η κατάχρηση λιπάσματος οδηγεί στη ρύπανση, η ανά κεφαλή ζώου πληρωμή ενθαρρύνει την πυκνότητα βόσκησης). Εφαρμόζεται σε αξιολογήσεις των πλέον εντατικών παραγωγικών συστημάτων. Βασίζεται σε συνδυασμό των μηχανισμών της αγοράς (απορρύθμιση) και των κανονιστικών ρυθμίσεων της Π.Π.

Το μοντέλο των **«δημοσίων αγαθών»** (π.χ. ποιμενικά τοπία στα οποία η προστασία βασίζεται σε συστήματα βόσκησης ή της διαχείρισης των φυτο-λιθοφρακτών οι οποίοι ευνοούν την παρουσία της άγριας ζωής). Εστιάζεται σε περισσότερο εκτατικά συστήματα. Βασίζεται σε συνδυασμό των μηχανισμών της αγοράς και κίνητρα ενίσχυσης των πρακτικών οι οποίες προσανατολίζονται στην προστασία – διαχείριση του περιβάλλοντος.

Παρούσα κατάσταση

- Δύο πυλώνες
- 1 ος Κοινές οργανώσεις αγοράς – Άμεσες ενισχύσεις
- 2 ος Πυλώνας 'Αγροτική Ανάπτυξη'
 - Διαθρωπικά
 - Αγροπεριβαλλοντικά κ.α.

Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας στην ΚΑΠ

Ενσωμάτωση στην πράξη

- Πρώτος πυλώνας - Πρασίνισμα- Πολλαπλή συμμόρφωση
- Δεύτερος πυλώνας - Ειδικές ρυθμίσεις σε επιμέρους μέτρα πολιτικής Αγροπεριβαλλοντικά μέτρα

Αξιολόγηση προγραμμάτων βάσει αγροπεριβαλλοντικών δεικτών

ΓΔ Γεωργίας

- Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση σε ενδιάμεσο στάδιο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης 2000-2006 (05/2002)
- "Κοινά ερωτήματα αξιολόγησης με κριτήρια και δείκτες" (12/2000)

http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/eval/evalquest/contents_el.pdf

Κάθε ένα από τα κεφάλαια του Καν. 1257/99 δηλαδή του πυλώνα 2, αξιολογήθηκε βάσει και αγροπεριβαλλοντικών δεικτών.

Εγκάρσια ερωτήματα περιβάλλον, ισότητα ευκαιριών, απασχόληση, αποκλεισμένες ομάδες.

Με τον ίδιο τρόπο αξιολογούνται και τα αγροπεριβαλλοντικά

2007 2013 Κοινό πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης

- 4 άξονες
- Δείκτες ανά άξονα
- Υποχρεωτικοί
- Ex ante + Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
- Ενδιάμεση
- Ex post

2014 2020 Κοινό πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης

- 6 Προτεραιότητες
- Δείκτες ανά προτεραιότητα
- Υποχρεωτικοί
- Ex ante + Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
- Ενδιάμεση
- Ex post

Περιβαλλοντικές προτεραιότητες

Προτεραιότητα 4: Αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από την γεωργία και την δασοκομία

Προτεραιότητα 5: Προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και στήριξη της μεταστροφής προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος

Προτεραιότητα 4: Αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από την γεωργία και την δασοκομία

- 4α «Αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Natura 2000, και εντός των περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα, της γεωργίας υψηλής φυσικής αξίας και της κατάστασης των ευρωπαϊκών τοπίων».
- 4β «Βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων»
- 4γ «Πρόληψη της διάβρωσης του εδάφους και βελτίωση της διαχείρισης αυτού».

Προτεραιότητα 5: Προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και στήριξη της μεταστροφής προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος

- 5^α «Αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης ύδατος από τη γεωργία»
- 5^β «Αύξηση της αποδοτικότητας της ενέργειας στη γεωργία και τη μεταποίηση»
- 5^γ Διευκόλυνση της προμήθειας και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παραπροϊόντων, απορριμάτων και υπολλειμμάτων.
- 5^δ «Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και αμμωνίας από τη γεωργία»
- 5^ε «Προώθηση της διατήρησης και δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα στη γεωργία και τη δασοκομία».

Νομική Βάση της Αξιολόγησης (Στόχος – Σκοπός) – α'

- **Αξιολόγηση – Γενικές Διατάξεις**

- Οι αξιολογήσεις πραγματοποιούνται με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του σχεδιασμού και της εφαρμογής των προγραμμάτων καθώς και για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, της απόδοσης και των επιπτώσεών τους

- **Αξιολόγηση κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού**

- Κατά την περίοδο προγραμματισμού, η διαχειριστική αρχή διασφαλίζει ότι πραγματοποιούνται αξιολογήσεις, συμπεριλαμβανομένων των αξιολογήσεων

- **Άρθρο 68 «Στόχοι»**

- α) να αποδεικνύει την πρόοδο και τα επιτεύγματα της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης και να αξιολογεί τον αντίκτυπο, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνάφεια των παρεμβάσεων της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης·
- β) να συμβάλλει στην καλύτερα στοχευόμενη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης·
- γ) να στηρίζει μια κοινή διαδικασία μάθησης που σχετίζεται με την παρακολούθηση και την αξιολόγηση. Όλες οι αξιολογήσεις εξετάζονται από την επιτροπή παρακολούθησης και διαβιβάζονται στην Επιτροπή.

«Σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης»

α) τη λογική παρέμβασης που καταδεικνύει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ προτεραιοτήτων, τομέων επικέντρωσης και μέτρων·

β) σύνολο κοινών δεικτών πλαισίου, αποτελεσμάτων και εκροών, συμπεριλαμβανομένων των δεικτών που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό ποσοτικών στόχων σε σχέση με τους τομείς επικέντρωσης της αγροτικής ανάπτυξης, και σειρά προκαθορισμένων δεικτών για την επανεξέταση επιδόσεων·

γ) κοινά ερωτήματα αξιολόγησης·

δ) συλλογή, αποθήκευση και διαβίβαση δεδομένων·

«Σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης»

ε) τακτική υποβολή εκθέσεων για τις δραστηριότητες παρακολούθησης και αξιολόγησης·

στ) το σχέδιο αξιολόγησης·

ζ) τις εκ των προτέρων και εκ των υστέρων αξιολογήσεις και όλες τις άλλες δραστηριότητες αξιολόγησης που συνδέονται με το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων αυτών που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αυξημένων απαιτήσεων των ετήσιων εκθέσεων υλοποίησης για το 2017 και το 2019

η) παροχή στήριξης σε όλους τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την παρακολούθηση και αξιολόγηση ώστε να μπορούν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους.

8ο Κοινό Ερώτημα Αξιολόγησης

Σε ποιο βαθμό οι παρεμβάσεις του ΠΑΑ έχουν στηρίξει την αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, μεταξύ άλλων στις περιοχές Natura 2000 και εντός περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα, και τη γεωργία υψηλής φυσικής αξίας, καθώς και την κατάσταση των ευρωπαϊκών τοπίων;

1. A6/ Σ8: Ποσοστό δασών ή λοιπών δασικών εκτάσεων που υπάγονται σε συμβάσεις διαχείρισης για την υποστήριξη της βιοποικιλότητας
2. A7/ Σ9: Ποσοστό γεωργικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης για την υποστήριξη της βιοποικιλότητας και/ή των τοπίων

Δείκτες Επιπτώσεων (Συνολικά 2 δείκτες)

1. P35: Δείκτης για τα πτηνά αγρών (FBI)
2. P37: Γεωργία υψηλής φυσικής αξίας

9ο Κοινό Ερώτημα Αξιολόγησης

Σε ποιο βαθμό οι παρεμβάσεις του ΠΑΑ έχουν στηρίξει τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων;

1. A8/ Σ10: Ποσοστό της γεωργικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης για τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων
2. A9/ Σ11: Ποσοστό της δασικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης για τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων

Δείκτες Επιπτώσεων (Συνολικά 2 δείκτες)

1. Π39. Αντληση νερού στη γεωργία
2. Π40. Ποιότητα των υδάτων

10ο Κοινό Ερώτημα Αξιολόγησης

Σε ποιο βαθμό οι παρεμβάσεις του ΠΑΑ έχουν στηρίξει την πρόληψη της διάβρωσης του εδάφους και τη βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους;

1. A11/ Σ13: Ποσοστό της δασικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης για τη βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους και/ή την πρόληψη της διάβρωσης του εδάφους
2. A10/ Σ12: Ποσοστό της γεωργικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης για τη βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους και/ή της πρόληψης της διάβρωσης του εδάφους

Δείκτες Επιπτώσεων (Συνολικά 2 δείκτες)

1. Π41 Περιεκτικότητα του εδάφους σε οργανική ουσία στις καλλιεργούμενες εκτάσεις
2. Π42. Διάβρωση εδάφους από το νερό

14ο Κοινό Ερώτημα Αξιολόγησης

Σε ποιο βαθμό οι παρεμβάσεις του ΠΑΑ έχουν συμβάλει στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και αμμωνίας από τη γεωργία;

1. A16/ Σ17: Ποσοστό ΜΖΚ (μονάδες ζωικού κεφαλαίου) που συνδέεται με επενδύσεις στη διαχείριση του ζωικού κεφαλαίου με σκοπό τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και/ή αμμωνίας
2. A17/ Σ18: Ποσοστό της γεωργικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και/ή αμμωνίας
3. A18: Μειωμένες εκπομπές μεθανίου και υποξειδίου του αζώτου (συμπληρωματικός δείκτης αποτελέσματος)
4. A19: Μειωμένες εκπομπές αμμωνίας (συμπληρωματικός δείκτης αποτελέσματος)

Π45 Εκπομπές από τη γεωργία

Μέτρηση του Δείκτη

Ο δείκτης αυτός αποτελείται από δύο υπο-δείκτες, από τους οποίους αξιολογούνται οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και οι εκπομπές αμμωνίας.

15ο Κοινό Ερώτημα Αξιολόγησης

Σε ποιο βαθμό οι παρεμβάσεις του ΠΑΑ έχουν στηρίξει τη διατήρηση και δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα στη γεωργία και τη δασοκομία;

- **A20/ Σ19: Ποσοστό της γεωργικής και της δασικής γης που υπάγεται σε συμβάσεις διαχείρισης οι οποίες συμβάλλουν στη δέσμευση ή τη διατήρηση του διοξειδίου του άνθρακα**
- **Π41 Περιεκτικότητα του εδάφους σε οργανική ουσία στη γεωργική γη**

Ενσωμάτωση στην πράξη

- Πρώτος πυλώνας - Πρασίνισμα- Πολλαπλή συμμόρφωση
- Δεύτερος πυλώνας - Ειδικές ρυθμίσεις σε επιμέρους μέτρα πολιτικής και Αγροπεριβαλλοντικά μέτρα

«Πρασίνισμα»

- Οι επωφελείς για το κλίμα και το περιβάλλον γεωργικές πρακτικές είναι οι εξής:
- διαφοροποίηση καλλιεργειών
- διατήρηση των υφιστάμενων μόνιμων χορτολιβαδικών εκτάσεων
- ύπαρξη περιοχής οικολογικής εστίασης στη γεωργική έκταση.

Διαφοροποίηση καλλιεργειών

Όταν η αρόσιμη γη του γεωργού καλύπτει έκταση μεταξύ 10 και 30 εκταρίων

- πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον δύο διαφορετικές καλλιέργειες σε αυτή την αρόσιμη γη.
- η κύρια καλλιέργεια δεν πρέπει να καλύπτει περισσότερο από το 75 % αυτής της αρόσιμης γης.

Όταν η αρόσιμη γη του γεωργού καλύπτει έκταση πάνω από 30 εκτάρια

- πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον τρεις διαφορετικές καλλιέργειες σε αυτή την αρόσιμη γη.
- η κύρια καλλιέργεια δεν πρέπει να καλύπτει πάνω από το 75 % αυτής της αρόσιμης γης και οι δύο κύριες καλλιέργειες δεν πρέπει να καλύπτουν από κοινού πάνω από το 95 % αυτής της αρόσιμης γης.

Διατήρηση βοσκοτόπων

- Οι γεωργοί δεν μετατρέπουν, ούτε οργώνουν τους μόνιμους βοσκότοπους που βρίσκονται εντός των περιοχών Natura
- Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η αναλογία της γης που αποτελεί μόνιμο βοσκότοπο προς τη συνολική γεωργική έκταση που δηλώθηκε από τους γεωργούς δεν μειώνεται κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 5 %

Περιοχή οικολογικής εστίασης

Όταν η αρόσιμη γη μιας εκμετάλλευσης καλύπτει περισσότερα από 15 εκτάρια

- Οι γεωργοί διασφαλίζουν ότι μια έκταση αντιστοιχούσα τουλάχιστον στο 5% της αρόσιμης γης της εκμετάλλευσης αποτελεί περιοχή οικολογικής εστίασης

Δύο βασικές προϋποθέσεις

- να είναι στη «διάθεση» του παραγωγού (disposal of the farmer) και
- «εφαπτόμενες» στην αρόσιμη έκταση (adjacent to arable land)

Πρασίνισμα

Πρώτα αποτελέσματα

Αναμενόμενα αποτελέσματα της διαφοροποίησης

Τοπίο – Νέες καλλιέργειες ή αγρανάπαυση στη θέση των μονοκαλλιεργειών, εποχιακή ποικιλομορφία

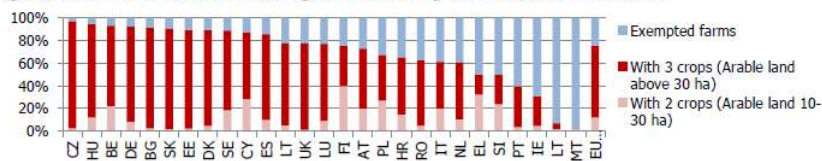
Πιο σύνθετες - καλύτερες αμειψισπορές.

Μείωση στη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.

Άλλες αλλαγές (π.χ. κατεργασία εδάφους, άρδευση)

Εφαρμογή

Figure 5: Share of arable land subject to the crop diversification measure

Source: Member State monitoring data for 2016 (*No data for France)

- 2015 αφορούσε το 72% των αροτραίων της ΕΕ
- 75.6% το 2016 ήτοι 64.7 εκατ εκτάρια .
- 25% των αροτραίων εξαιρείται
- το 35% αυτών εξαιρείται λόγω του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων (άλλοι λόγοι: αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, βιολογική γεωργία, άλλες οδηγίες και συστήματα πιστοποίησης)

Source: Alliance Environnement and the Thünen Institute. (2017) **Evaluation study of the payment for agricultural practices beneficial for the climate and the environment**

Διαφοροποίηση καλλιεργειών στην Ελλάδα

- Η αρόσιμη γη μεταξύ 100 και 300 στρεμμάτων (10 -30 ha)
- Τουλάχιστον 2 διαφορετικές καλλιέργειες
- Η κύρια καλλιέργεια όχι πάνω από 75 %
- Η υποχρέωση αυτή φαίνεται να επηρέασε το 2019 ένα συνολικό αριθμό 31.440 εκμεταλλεύσεων ή το 12% των εκμεταλλεύσεων που δήλωσαν αροτραίες καλλιέργειες.
- Το 2019 σε 523.616,74 ha έπρεπε αναγκαστικά να καλλιεργούνται τουλάχιστον δύο

Διαφοροποίηση καλλιεργειών

- Η αρόσιμη γη ξεπερνάει τα 300 στρέμματα (30 ha)
- Τουλάχιστον 3 διαφορετικές καλλιέργειες
- Η κύρια καλλιέργεια όχι πάνω από 75 %
- Το άθροισμα των δύο καλλιεργειών όχι πάνω από 95 %
Συνολικά 850.036,95 εκτάρια ή πάνω από τη μισή έκταση των αροτραίων καλλιεργειών που δηλώθηκαν το 2019 (56,6%).
- Η υποχρέωση αυτή φαίνεται να επηρέασε 6.869 εκμεταλλεύσεις ή το 2% των εκμεταλλεύσεων που δήλωσαν το 2019 αροτραίες καλλιέργειες.
- Σε 326.420,71 εκτάρια (21,5 %) καλλιεργούνταν κατ' ελάχιστον 3 διαφορετικές καλλιέργειες.

Μόνιμα λιβάδια

- Τα ΚΜ έπρεπε να ορίσουν Περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές με λειμώνες στις προστατευόμενες περιοχές
- Διασφάλιση προστασίας πολύτιμων περιβαλλοντικά μόνιμων λειμώνων, εκτός των προστατευόμενων περιοχών – Τα ΚΜ μπορούσαν να ορίσουν
- Διατήρηση αυτών των περιοχών – απαγορευόταν η μετατροπή και το όργωμα
- Ο λόγος των μόνιμων λειμώνων προς το της Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Έκτασης δεν επιτρεπόταν να μειωθεί πέραν του 5% (Έτος αναφοράς 2015)
- Επίπεδο εφαρμογής: Επιλογή μεταξύ εθνικού, περιφερειακού ή τοπικού
- Τα ΚΜ έχουν το δικαίωμα να το εφαρμόσουν και σε επίπεδο εκμετάλλευσης.
- Μόνη αποδεκτή μετατροπή δάσωση. Και αυτό όχι βραχυχρόνιες φυτείες. Χριστουγεννιάτικα δένδρα ή ταχυαυξή για παραγωγή ενέργειας.

Εφαρμογή

% permanent grassland in N2K areas designated as ESPG	2015	2016
100%	7 MSs: BG, CZ, EL, IT, NL, FI, SE	8 MSs: BG, CZ, EL, HU, IT, NL, FI, SK
75-99%	4 MSs: HR, HU, RO, SK	3 MSs: HR, LT, SE,
50-74%	4 MSs: CY, DE, FR, UK	5 MSs: CY, DE, FR, RO, UK
25-49%	4 MSs: ES, LT, PL, SI	3 MSs: ES, PL, SI
0-24%	8 MSs: AT, BE, DK, EE, IE, LU, LV, PT	8 MSs: AT, BE, DK, EE, IE, LU, LV, PT

- Το 2015, 6,99 εκατ. ha (48%) μόνιμων λειμώνων στις περιοχές Natura 2000 ορίστηκε ως περιβαλλοντικά ευαίσθητη (Συνολική έκταση σε Natura 2000 εκτιμήθηκε 14,7 εκατ. Ha για το 2015),
- Ανήλθε σε 7,71 εκατ ha (51%) το 2016 (Συνολική έκταση μόνιμων λειμώνων σε Natura 2000 εκτιμήθηκε 15,1 εκατ. Ha για το 2016).
- 4 ΚΜ/περιφέρειες (CZ, LV, LT, UK-Ουαλία) όρισαν ΠΕΜΛ ESPG εκτός Natura 2000 ενώ το 2016 προστέθηκε και η Φλάνδρα (BE) .

Περιφέρεια	Εκμεταλλεύσεις που εισέπραξαν άμεσες επιδοτήσεις	Εκμεταλλεύσεις δήλωσαν βοσκότοπους	που μόνιμους	% επί του συνόλου
Κρήτης	104468		19459	19%
Δυτικής Ελλάδας	65246		16009	25%
Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης	48972		14916	30%
Θεσσαλίας	63328		14660	23%
Κεντρικής Μακεδονίας	91974		9121	10%
Δυτικής Μακεδονίας	20644		8944	43%
Ηπείρου	19449		8573	44%
Στερεάς Ελλάδας	49263		6791	14%
Πελοποννήσου	84870		6750	8%
Βορείου Αιγαίου	20581		4234	21%
Νοτίου Αιγαίου	13657		3714	27%
Ιονίων νήσων	16807		1446	9%

Περιφέρεια	Εκτάσεις που δηλώνονται (ha)	Βοσκότοποι (ha)	Ποσοστό βοσκοτόπων επί του συνόλου
Κρήτης	727368,19	495546,36	68%
Θεσσαλίας	658884,54	251845,22	38%
Δυτικής Ελλάδας	484876,50	248971,60	51%
Κεντρικής Μακεδονίας	774567,27	135977,31	18%
Ηπείρου	180880,74	135270,46	75%
Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης	473353,98	130949,71	28%
Πελοποννήσου	384309,48	108403,90	28%
Στερεάς Ελλάδας	363512,16	106902,47	29%
Δυτικής Μακεδονίας	277732,74	102149,31	37%
Βορείου Αιγαίου	158528,20	95117,04	60%
Νοτίου Αιγαίου	105618,51	74454,69	70%
Ιονίων νήσων	72114,83	35403,09	49%
Αττικής	34114,07	13250,67	39%
Χώρας	4695861,21	1934241,83	41%

Περιοχές οικολογικής εστίασης

Οι αροτραίες καλύπτουν πάνω από 150 στρ. (15 ha)

- Μια έκταση τουλάχιστον 5% θα πρέπει να παραμένει ως περιοχή οικολογικής εστίασης

Τα ΚΜ μπορούν να επιτρέψουν τη «συλλογική» εκπλήρωση φτάνει οι περιοχές να εφάπτονται.

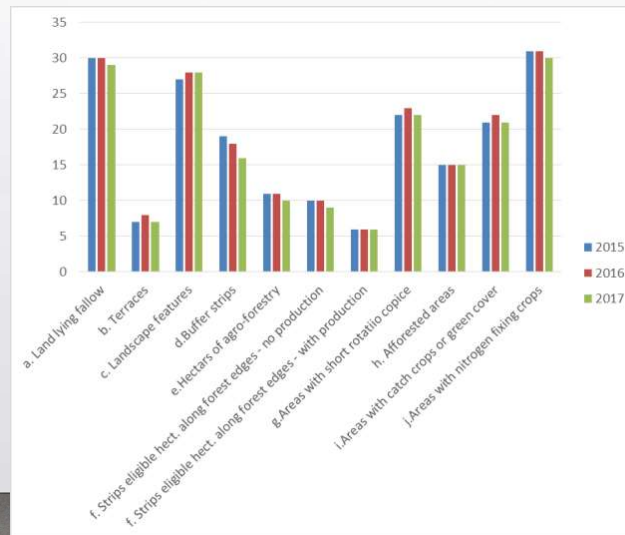
Δηλαδή;

- Αγρανάπαυση,
- Αναβαθμίδες,
- Ακαλλιέργητες ζώνες,
- Αγροδασοκομία,
- Ζώνες στα όρια των δασών,
- Περιοχές δασοκομίας βραχέως κύκλου χωρίς χρήση ανόργανων λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών,
- Δασωμένες περιοχές,
- Περιοχές με φυτική κάλυψη ή επίσπορες καλλιέργειες
- Περιοχές με αζωτοδεσμευτικά .

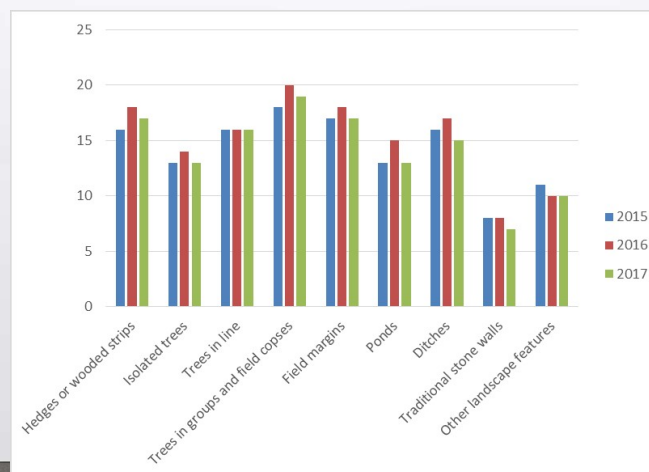
Εφαρμογή των Περιοχών Οικολογικής Εστίασης

- Φινλανδία, Μάλτα, Σλοβενία και Ισπανία πρότειναν 2- 4 από τις εναλλακτικές,
- 12 ΚΜ, μεταξύ 5-9 (BG, CY, DK, EE, EL, LV, LT, NL, AT, PT, SE και UK)
- Τα υπόλοιπα 12 ΚΜ πάνω από 10 εναλλακτικές.

Εναλλακτικές που επιλέχθηκαν

Εναλλακτικές που επιλέχθηκαν (Στοιχεία του τοπίου)

Εφαρμογή των Περιοχών Οικολογικής Εστίασης

Αφορούν το 68% των αροτραίων της ΕΕ (εκτός F) ή 59,7 εκατ ha (2015-2016)

8,5 εκατ ha (14%) δόθηκαν ως ΠΟΕ (5,6 εκατ ha ή 9%, αν ληφθούν υπόψη συντελεστές μετατροπής)

Οι περιοχές που εξαιρέθηκαν

- 69% εκμεταλλεύσεις κάτω από 15 ha (10,86 εκατ ha),
- 16% δάσους (2,5 εκατ ha Εσθονία, Λετονία, Φινλανδία, Σουηδία)
- 15% (2,3 εκατ ha) άλλες εξαιρέσεις (π.χ. εκμεταλλεύσεις με άνω του 75% λιβάδια, β...

Αζωτοδεσμευτικά (45,4%) and επίσπορες (27,7%)

Αγροανάπαυση: 25,9% το 2015 και 24,0% το 2016 ,2.2 εκατ ha in 2015 and 2.03 εκατ ha in 2016.

Στοιχεία του τοπίου : 1,7% το 2015, 1,5% το 2016.

- Αλλά στην Ιρλανδία 57,5% και στο ΗΒ 11,5%

Κάποιες παρατηρήσεις

- Οι αναβαθμίσεις επιλέξιμες ως ΠΟΕ για 8 ΚΜ: Bulgaria, Czech Republic, Germany, Italy, Hungary, Romania, Slovakia and France.
 - Σε επίπεδο ΕΕ 153 ha το 2015 και 136 ha το 2016 ήτοι κάτω από 0,1%.
- Νεότερος κανονισμός (2017) εισήγαγε αλλαγές.
 - Απλοποιήσεις στα στοιχεία του τοπίου (φυτοφράκτες, ζώνες με δένδρα, δενδροστοιχίες, περιθώρια, ακαλλιέργητες ζώνες)
 - Επιπλέον περιορισμούς στις παραγωγικές εναλλακτικές.
 - Απαγόρευση χρήσης φυτοπροστατευτικών στις αζωτοδεσμευτικές, επίσπορες και την αγροανάπαυση.

Εφαρμογή στην Ελλάδα

- α. Γη υπό αγρανάπαυση
- β. Χαρακτηριστικά τοπίου:
 - - Δενδροστοιχίες υπό την προϋπόθεση ότι η διάμετρος των κομών των δένδρων υπερβαίνει το ένα μέτρο και η μεταξύ των κομών απόσταση δεν υπερβαίνει τα πέντε μέτρα.
 - - Συστάδες δένδρων με αλληλεπικαλυπτόμενες κόμες και οι θαμνώνες, με μέγιστη αποδεκτή έκταση τα 0,3 εκτάρια.
 - - Τάφροι, περιλαμβανομένων ανοικτών υδάτινων ρευμάτων για σκοπούς άρδευσης ή αποστράγγισης, εξαιρουμένων των καναλιών που κατασκευάζονται από σκυρόδεμα.
 - - Ζώνες ανάσχεσης κατά μήκος των υδατορεμάτων και λοιπών υδάτινων όγκων, που συνίστανται σε ακαλλιέργητο περιθώριο ενός μέτρου.

Εφαρμογή στην Ελλάδα

- γ. Εκτάσεις με καλλιέργεια που έχει ικανότητες δέσμευσης του αζώτου (ψυχανθή),
- Σε γη υπό αγρανάπαυση και εκτάσεις με καλλιέργεια ψυχανθών που δηλώνονται ως Περιοχές Οικολογικής Εστίασης, απαγορεύεται η χρήση προϊόντων φυτοπροστασίας.

Εφαρμογή στην Ελλάδα

- Η δέσμευση αφορά σε 22.627 εκμεταλλεύσεις
- Και σε 656.281,28 ha ήτοι στο 44% των εκτάσεων με αροτραίες καλλιέργειες (στοιχεία 2019)
- Αποδίδεται στην «άγρια ζωή» έκταση ισοδύναμη με 32.814,06 εκτάρια.

Συμπεράσματα

1. Για τις αποφάσεις των ΚΜ

Πρώτο ρόλο έπαιξαν

- Η απλότητα προς όφελος των παραγωγών,
- Διοικητική επιβάρυνση
- Λάθη στη χαρτογράφηση
- Κίνδυνοι αποχώρησης.

Για λίγα ΚΜ οι περιβαλλοντικές αναγκαιότητες και τα αποτελέσματα

- Μικρός βαθμός προσαρμογής στις τοπικές ανάγκες.
- Θεωρήθηκε δευτερεύον.

Λήφθηκαν επίσης υπόψη οι επιπτώσεις στο εισόδημα των παραγωγών

- Κυρίως στον ορισμό των ESPG αλλά και
- Στην επιλογή των εναλλακτικών ΠΟΕ που θα πρότειναν.

Συμπεράσματα 2. Για τις αποφάσεις τους οι παραγωγοί

Έλαβαν υπόψη

- Μείωση του κινδύνου
 - αποφυγή διοικητικού κόστους και πολυπλοκότητας,
 - Με δεδομένη μάλιστα την αβεβαιότητα που επικρατεί
- Πρόσθετο κόστος
- Τεχνικά ζητήματα (δυνατότητα εφαρμογής αλλά και προσαρμογή)
 - Στην επιλογή των ΠΟΕ
- Άλλοι παράγοντες:
 - Πολλαπλή συμμόρφωση,
 - Natura 2000.

Επιπτώσεις στη βιωσιμότητα I

- Η **διαφοροποίηση καλλιεργειών** δεν φαίνεται να επέδρασε στην Καθαρή Προστιθέμενη αξία σε εθνικό επίπεδο.
- Αλλά σε 4 περιφέρειες (NUTS2) που έχουν μεγάλο ποσοστό εκμεταλλεύσεων με μονοκαλλιέργεια φαίνεται να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους ήδη εφαρμόζοντες διαφοροποίηση και σε αυτούς που την εφάρμοσαν για πρώτη φορά.
- Οι διαφορές θα μπορούσαν να αποδοθούν σε περιορισμούς όπως οι εδαφοκλιματικές συνθήκες ή και ο διαθέσιμος εξοπλισμός που περιορίζουν τις επιλογές.
- Παρατηρήθηκαν επιπτώσεις στο κόστος παραγωγής π.χ. αύξηση τιμών σπόρων, φυτοπροστασίας.
- Αλλά παρατηρήθηκε
 - Μείωση κόστους λίπανσης
 - Μείωση του κόστους των ζωοτροφών σε κάποιες περιπτώσεις

Επιπτώσεις στη βιωσιμότητα 2

- Η επίπτωση του μέτρου των Περιοχών Οικολογικής Εστίασης στο εισόδημα ήταν περιορισμένη. Ιδιαίτερα όταν επέλεξαν παραγωγικές εναλλακτικές
- Αύξηση του κόστους για σπόρους και εξοπλισμό.
- Η διατήρηση των λειμώνων καθυστερεί την αναδιάρθρωση κλάδων σε ύφεση
- Συνολικά Περιορισμένες επιπτώσεις στην οικονομική βιωσιμότητα σε επίπεδο ΕΕ.
- Όποιες παρατηρήθηκαν ήταν σε τοπικό επίπεδο

Περιβαλλοντικά οφέλη από τις Περιοχές Οικολογικής Εστίασης

- Καθαρά περιβαλλοντικά και κλιματικά οφέλη: αγρανάπαυση, πολυετής καλλιέργεια αζωτοδεσμευτικών κτηνοτροφικών, και κάποια από τα στοιχεία του τοπίου (ήτοι Περιθώρια, φυτοφράχτες, δένδρα, μικρές λίμνες και χαντάκια)
- Αγρανάπαυση: αποτέλεσμα διατήρησης και όχι αναστροφή.
 - Στη βιοποικιλότητα: ειδικές συνθήκες και 'διάρκεια.
 - Φυσικοί πόροι (νερό – έδαφος): τύπος εδάφους και διάρκεια
- Για τα λοιπά: Εξάρτηση από τις τοπικές συνθήκες και τις πρακτικές
- Συνέργεια με την Πολλαπλή συμμόρφωση και τα αγροπεριβαλλοντικά
- Κάποια ΚΜ συνδυάζουν τις ΠΟΕ με περιορισμούς εισροών.
- Γενικά: Το όφελος μεγαλώνει σημαντικά όταν εφαρμόζονται συλλογικά τα μέτρα

Περιβαλλοντικά αποτελέσματα διαφοροποίησης

- Δύσκολο να αξιολογηθούν με αξιοπιστία
- Μικρά άμεσα περιβαλλοντικά οφέλη,
- Μπορεί να επιβραδύνει την τάση για μικρότερης διάρκειας αμειψισπορές
- Αντιδιαβρωτική προστασία με κατάλληλους χειρισμούς
- Βελτίωση της ποιότητας του εδάφους και μείωση των εκπομπών GHG με την εισαγωγή ψυχανθών
- Βελτίωση της ποιότητας του νερού με την εισαγωγή ψυχανθών
- Ανοιξιάτικες – Χειμερινές καλλιέργειες
 - Χειμερινές – προστασία από τη διάβρωση,
 - Ανοιξιάτικες βελτίωση βιοποικιλότητας,.
- Για τη βιοποικιλότητα δύσκολο να εκτιμηθούν αν υπάρχουν είναι ελάχιστα. Μόνο όταν υπήρχε μονοκαλλιέργεια είναι φανερά (ειδικά αραβόσιτο)

Περιβαλλοντικά αποτελέσματα διατήρησης μόνιμων βοσκοτόπων

- Δυνατότητες υψηλών περιβαλλοντικών κερδών αφού στοχεύει σε περιοχές εντός Natura 2000 και προστατεύει λειμώνες από μετατροπή
- Θα μπορούσε να έχει ακόμα μεγαλύτερα οφέλη αν επεκτεινόταν εκτός NATURA 2000 αλλά δυστυχώς μόνο σε 6 KM
- Για τη διατήρηση του λόγου λειμώνες /ΧΓΕ δεν υπάρχουν σαφή αποτελέσματα
- Δεν υπάρχουν απτά αποτελέσματα αφού κυρίως το αποτέλεσμα είναι διατήρησης (Μείωση των πιέσεων).